

ali sodba o peresu vjema s peresom samim. Potemtakem: kadar spoznavam stvar za tako, kakoršna je, spoznavam resnico. Iz tega vidimo: stvari so same ob sebi take in take, ali jih spoznavamo ali ne. Če jih spoznavamo, smo ž njimi sicer v neki zvezi ali dotiki, toda ta jih nič, popolnoma nič ne spremeni.¹⁾ Ker zahteva naša pamet pred vsem, da je spoznavanje resnično, pravi nam tudi ob jednom, da se spoznavanje ravna po stvaréh, ne pa stvari po spoznavanju. Po domače bi torej rekli: kadar mislimo ali kakorkoli spoznavamo, takrat pamet ne obdeluje stvarij, in jim ne daje take oblike, kakor bi se njej ljubilo, marveč pamet se udá, ukloni in priklene stvarém, kakor razmeščani pečatni vosek pečatniku. Ako bi se tako ne godilo, ne bi bilo nikake resnice.²⁾

Vse to je tako izvestno in trdno, da ne more niti jednega pametnega stavka povedati tisti, ki to taji. Ako pa hočemo nadalje pozvedovati, zakaj je tako, zakaj se mora spoznavanje vjemati s stvarmi, ne moremo temu odgovoriti nič in tudi ni treba, ker je to jasno samo ob sebi, in po pameti ne taji tega noben človek. A nekaj drugega je v tem, kar je zanimivo in vredno, da pomislimo. Ker se v resničnem spoznavanju um vjema s stvarmi, vje-

¹⁾ Kako napačen je torej nauk Kantov in nauk idealistov, da stvarij samih niti spoznati ne morem, in da v vsakem spoznavanju spoznavamo zgolj sami sebe! Kdor tako uči, ta ne priznava prve podlage vsakega spoznavanja, da mora biti namreč resnično, in da je resnično tedaj, kadar se vjema s stvarjo samo ob sebi.

²⁾ Prav v tem je zmeta idealistov razne vrste, ki trdé, da ima pamet vse spoznavanje sama iz sebe, dejal bi, kakor pajek, ki préde nitko sam iz sebe, da se po njej spušča. Kaj mi mari to, kar bi naredila pamet iz sebe, kakor se ji ljubi! Le to hočem vedeti po resnici, kakšne so stvari tudi zunaj in brez (ali neodvisno od) moje pameti.

majo se tudi svari z umom ali spoznavanjem. Ako si sedaj resnično mislim žepno uro, vse njene dele in vse njeno gibanje, vjema se moja misel z uro samo: ura je taka, kakoršno si mislim. A prav zato se tudi ura (s svoje strani) vjema z mojo mislijo. Kdor bi namreč ogledoval uro, potem pa še mojo misel, tisti bi videl vsestransko vjemanje ali podobnost. Kaj se razvidi iz tega? To-le: Um je tak, da se prilega stvarém in se ž njimi v spoznavanju vjema; pa tudi stvari so take, da se z umom vjemajo, kadar so ž njim v dotiki. Med umom in stvarmi je torej soglasje ali zveza, ali kakor pravimo: drug je za drugega. In to je jako imenitno. Ko bi ne bilo tako, ne bi mogli spoznavati nobene stvari. Ako stopim opoldne pod milo nebo, zamižim, pa povzdignem dlan proti solncu: ne pové mi dlan prav nič, ali je solnce svetlo ali majhno, ali okroglo ali drugačno. Ako pa odprem oči, takoj vidim svetlobo, velikost in okroglo obliko. Zakaj tako? Dlan ni za solnčno svetlobo, ampak oko. Gledé na svetlobo se solnce in dlan ne vjemata, a vjemata se solnce in oko. Naš um pa se v spoznavanju vjema z vsemi stvarmi, in vse stvari se vjemajo z umom. Ta je poslednji in najvišji vzrok, zakaj morem spoznavati stvari. Stvari imajo to svojstvo, da se dadó spoznati, in um, da more spoznati. In kaj nam to pravi? To nam pravi, da so um in stvari iz jednega izvira, iz jednega vzroka, ki je priredil um za stvari, stvari pa za um; umu je dal zmožnost, da spoznava, stvarém pa zmožnost, da se dadó spoznavati. Tudi to je popolnoma jasna in trdna resnica, ki nam pojasnjuje marsikatero drugo resnico. Za sedaj nam je dovolj, da smo razvideli, kaj je resnica in kaj nam naznanja ali kaže resnično spoznavanje. (Dalje.)

Najina sreča.

Rahlo se je čolnič zibal
Po široki, dolgi reki,
Vetra dih je upogibal
Veje na zeleni beki.

Tiha pesem je zvenela
V tajnostni večer iz čolna;
Dva prijatelja sta pela,
Milotožnih čustev polna.

Jedna duša, dve telesi,
Kakor brata se ljubeča,
Pela sta v objemu: Kje si,
Najina lažniva sreča!

In polahko vodnja vila
Iz valóv je mokrih vstala,
Ž njima vred v večer tožila:
„Davno sta jo pokopala.

Da se ljubita ko brata,
Skupaj tožna in vesela,
Vse je, kar od njé imata,
Vse, kar bodeta imela.“

Anton Medved.